

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR**

ULVİ BACIOĞLU BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2015/3175
Karar Tarihi : 10/10/2019

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Fatih ALKAN
Başvurucu : Ulvi BACIOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iletişimin hukuka aykırı şekilde denetlendiğine yönelik şikâyet hakkında etkili ve özenli bir ceza soruşturması yapılmaması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/2/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. 18/3/2014 tarihinde yayımlanan ulusal bir gazetede "terör faaliyeti", "organize suç örgütü" veya "uyuşturucu ticareti" gibi gerekçelerle otuz ilde birçok ilgisiz kişinin soruşturma dosyalarına eklendiğine ve bu kişiler hakkında ilgili mahkemelerce dinleme

kararları çıkarıldığına ilişkin habere yer verilmiştir. Haberin devamında bu şekilde telefonları dinlenen ve kaydedilen kişilerin yer aldığı listeler yayımlanmış, söz konusu kişilerin ihbar mektuplarına konu edilerek dönemin özel yetkili savcılarının aracılığıyla soruşturmalara eklendiği iddia edilmiştir.

10. Başvurucu; ulusal basında çıkan haber vasıtasıyla kendi adına kayıtlı olan ancak aktif şekilde kullanmadığı 054....2 numaralı telefon hattının 18/1/2013-10/7/2014 tarihleri arasında, yine kendisine ait olan ve hâlihazırda da aktif olarak kullandığı 053....1 numaralı telefonun tarih belirtilmeksizin Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP-C), Devrimci Yol (DEV-YOL) faaliyetleri nedeniyle dinlendiği konusunda bilgi sahibi olduğunu belirterek sorumluların tespit edilmesi ve cezalandırılmaları talebiyle Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. 9/4/2014 tarihli dilekçesinde başvurucu; 2001-2004 yılları arasında Sakarya Adliyesinde, 2005 yılından bu zamana kadar da Trabzon Bölge İdare Mahkemesinde memur olarak çalıştığını, bir buçuk yıl Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu/Büro Emekçileri Sendikasında (KESK/BES) Yönetim Kurulu üyeliğinde bulunduğunu, altı yıldır İnsan Hakları Derneği Trabzon Şubesinde Yönetim Kurulu üyesi olarak görev yaptığını ifade etmiş ve içinde bulunduğu sendika ile sivil toplum kuruluşlarının Anayasa ve yasalar çerçevesinde faaliyet gösteren kurumlar olduğunu, THKP-C, DEV-YOL faaliyetleri kapsamında telefonlarının dinlenmiş olmasının suç teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, söz konusu dinleme listelerini suç duyurusu dilekçesinin eki olarak Başsavcılığa sunmuştur.

11. İddialar doğrultusunda özel hayatın gizliliğini ihlal suçu kapsamında soruşturma başlatan Başsavcılık tarafından 9/4/2014 tarihinde müşteki sıfatıyla başvurunun ifadesi alınmıştır. Yine Başsavcılıkça Trabzon İl Emniyet Müdürlüğüne (Emniyet Müdürlüğü) 24/4/2014 tarihinde gönderilen yazıyla şikâyet konusunun ve delillerin tespit edilmesi, müştekinin ve şüphelilerin tanıklarının dinlenmesi, bu çerçevede gerekli tahkikatın yapılması konusunda talimat verilmiştir.

12. Emniyet Müdürlüğü bünyesinde yapılan araştırmalar sonucunda hazırlanan resmî yazılarda ve tutanaklarda, başvurucu tarafından beyan edilen telefon numaraları veya başvurunun kendisi hakkında Trabzon Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü Teknik Büro Amirliği ile Kaçakçılıkla ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından bugüne kadar telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti, dinlenmesi, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi veya kayda alınmasına ilişkin herhangi bir çalışmanın yapılmadığı belirtilmiştir. Başsavcılığa gönderilen ve soruşturma konusu hakkında genel değerlendirmeler içeren Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünün 27/6/2014 tarihli yazısında 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun ek 7. maddesi gereğince iletişimin denetlenmesine ilişkin tüm işlemlerin (kapatılan) Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) adıyla oluşturulan tek bir merkez üzerinden denetim ve disiplin içinde yürütüldüğü, bu nedenle iletişimin denetlenmesi faaliyetlerine yönelik bilgi taleplerinin anılan Kuruma iletilmesinin daha doğru olacağı belirtilmiştir. Ayrıca basında yer alan söz konusu haberler nedeniyle Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığı tarafından idari tahkikatın başlatıldığı da ifade edilmiştir.

13. Emniyet Müdürlüğünden gönderilen söz konusu bilgi ve belgeler doğrultusunda Başsavcılık tarafından 8/7/2014 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Kararda, başvurunun iddiası dışında telefonların dinlendiğine ilişkin herhangi bir delilin elde edilemediğine dair değerlendirmelere yer verilmiştir.

14. Karara karşı yapılan itiraz, Trabzon 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 22/8/2014 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir. Kararda, Başsavcılık tarafından verilen kararda usul ve yasaya aykırılık görülmediği belirtilmiştir.

15. Nihai karar 6/2/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 20/2/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 2559 sayılı Kanun'un ek 7. maddesinin başvuru konusu olayın gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu maddede belirtilen telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişime ilişkin işlemler ile 5271 sayılı Kanunun 15 inci maddesi kapsamında yapılacak dinlemeler, Telekomünikasyon Kurumu bünyesinde, Kurum başkanına doğrudan bağlı "Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı" adıyla kurulan tek bir merkezden yürütülür..."

18. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması" kenar başlıklı 135. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi (...) dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhâl hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi hâlinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır.

(2) Talepte bulunulurken hakkında bu madde uyarınca tedbir kararı verilecek hattın veya iletişim aracının sahibini ve biliniyorsa kullanıcıyı gösterir belge veya rapor eklenir.

...

(4) Birinci fıkra hükmüne göre verilen kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespiti imkân veren kodu, tedbirin türü, kapsamı ve süresi belirtilir. Tedbir kararı en çok iki ay için verilebilir; bu süre, bir ay daha uzatılabilir. (Ek cümle: 25/5/2005 – 5353/17 md.) Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim yukarıdaki sürelerle ek olarak her defasında bir aydan fazla olmamak ve toplam üç ayı geçmemek üzere uzatılmasına karar verebilir.

...

(6) (Ek: 2/12/2014-6572/42 md.) Şüpheli ve sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişiminin tespiti, soruşturma aşamasında hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma aşamasında mahkeme kararına istinaden yapılır. Kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespiti imkân veren kodu ve tedbirin süresi belirtilir. (Ek cümleler: 24/11/2016-6763/26 md.) Cumhuriyet savcısı kararını yirmi dört saat içinde hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmi dört

saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi hâlinde kayıtlar derhâl imha edilir.

..."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi" kenar başlıklı 160. maddesi şöyledir:

"(1) Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.

(2) Cumhuriyet savcısı, maddi gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür."

20. 5271 sayılı Kanun'un "Cumhuriyet savcısının görev ve yetkileri" kenar başlıklı 161. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Cumhuriyet savcısı, doğrudan doğruya veya emrindeki adli kolluk görevlileri aracılığı ile her türlü araştırmayı yapabilir; yukarıdaki maddede yazılı sonuçlara varmak için bütün kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir. Cumhuriyet savcısı, adli görevi gereğince nezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir işlem yapmak ihtiyacı ortaya çıkınca, bu hususta o yer Cumhuriyet savcısından söz konusu işlemi yapmasını ister.

(2) Adli kolluk görevlileri, elkoydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhâl bildirmek ve bu Cumhuriyet savcısının adliyeyle ilişkin bütün emirlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür.

(3) Cumhuriyet savcısı, adli kolluk görevlilerine emirleri yazılı; acele hâllerde, sözlü olarak verir. (Ek cümle: 25/5/2005 - 5353/24 md.) Sözlü emir, en kısa sürede yazılı olarak da bildirilir.

(4) Diğer kamu görevlileri de, yürütülmekte olan soruşturma kapsamında ihtiyaç duyulan bilgi ve belgeleri, talep eden Cumhuriyet savcısına vakit geçirmeksizin temin etmekle yükümlüdür.

..."

B. Uluslararası Hukuk

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"1. Herkes ... haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.

2. Bu hakların kullanılmasına ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, suçun veya düzensizliğin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, hukuka uygun olarak yapılan ve demokratik bir toplumda gerekli bulunan müdahaleler dışında, kamu makamları tarafından hiçbir müdahale yapılamaz."

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına göre gizli tedbirlere ilişkin kanun hükümlerinin ihtiva etmesi gereken asgari unsurlar bulunmaktadır. Bu kapsamda izleme kararı verilmesine yol açabilecek suçların niteliği, iletişimleri izlenecek kişi kategorisi, izleme sürelerinin sınırları, elde edilen verilerin inceleme, değerlendirme ve saklanmalarına ilişkin esaslar, verilerin başkalarıyla paylaşılmasına ilişkin önlemler ve elde edilen verilerin ortadan kaldırılmasına ilişkin koşulların kanunda açık bir şekilde düzenlenmesi gereklidir (*The Association For European Integration And Human Rights ve Ekimdzhiyev/Bulgaristan*, B. No: 62540/00, 28/6/2007, § 76).

23. AİHM, Sözleşme'nin 8. maddesinde yer alan "*hukuka uygun olarak*" ifadesinden tedbirin iç hukukta bir temele dayanması gerektiğini ve kanunun niteliğine göre uygulanmasını yükümlü kıldığının anlaşılması gerektiğini belirtmektedir. AİHM'e göre ilgili kişiler söz konusu tedbire erişebilmeli ve tedbirin kendisi yönünden doğuracağı sonuçların hukukiliğini öngörebilmelidir (*Bykov/Rusya* [BD], B. No: 4378/02, 10/3/2009, §§ 76-78; *Lambert/Fransa*, B. No: 23618/94, 24/8/1998, § 23; *Murat Özdemir/Türkiye*, B. No: 60225/11, 15/4/2014, § 54).

24. AİHM'e göre kamusal makamlar tarafından uygulanan gizli denetlemelerde kişilerin keyfi müdahalelerden korunması için -Sözleşme'nin 8. maddesi bağlamında- iç hukukta imkân tanınmalıdır. Bu doğrultuda yerel mevzuatta, kötüye kullanımlara karşı uygun koruma yöntemleri güvence altına alınmalı ve bu türden bir yetkinin icra yöntemleri ve kapsamının genişliği yeterli açıklıkta belirlenmelidir. Örneğin yerel mevzuat, ses kayıtlarının hâkim ve savunma tarafından denetlenebilmesi amacıyla adli dinlemeye tabi tutulması muhtemel kişilerin kategorisini tespit etmeli ve hâkimi bu türden bir tedbir almaya, tedbirin uygulandığı süreyi belirlemeye zorunlu kılan suçların niteliğini, ele geçirilen konuşmaları kaydeden tutanakların düzenlendiği koşulları, alınan kayıtları bütünüyle ve el değmemiş bir şekilde iletmek için alınacak önlemleri belirlemelidir. Ayrıca söz konusu mevzuat, özellikle takipsizlik veya tahliye kararları sonrasında kayıt dayanaklarının silinebileceği, yok edilebileceği ya da silinmesi veya yok edilmesi gerektiği koşulları da saptamalıdır (*Murat Özdemir/Türkiye*, § 54).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 10/10/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu; mevzuat gereğince iletişim denetlenmesine ilişkin faaliyetlerin TİB adıyla kurulan tek bir merkez üzerinden yapılmasına rağmen soruşturmayı yürüten Başsavcılık tarafından bu Kurumdan herhangi bir bilgi ya da belge istenmediğini, gerekli inceleme ve araştırma yapılmadan kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; gerek takipsizlik kararında gerekse bu karara karşı yaptığı itiraz neticesinde verilen nihai kararda iddialarını karşılamaya yetecek şekilde gerekçe ortaya konulmadığını, sorumluların tespit edilerek cezalandırılmalarına ilişkin taleplerinin karşılanmadığını belirterek özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Bakanlık görüşünde; soruşturma yükümlülüğü kapsamında devlet tarafından etkili bir soruşturma yapıp yapılmadığı hususunun Anayasa Mahkemesi tarafından

değerlendirilmesi gerektiği, öte yandan ceza soruşturması dışında kişilik haklarına saldırıların sona erdirilmesi ve zararın tazmin edilmesi gibi özel hukuk davaları ile tam yargı davası açma hakkının da bulunduğu, anılan yollara başvuru tarafından başvurulduğuna ilişkin herhangi bir bilginin olmadığı hususunun dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

28. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak 22. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Madde 22: Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar..."

29. Başvurucunun şikâyetlerinin özünü, kendisine ait telefon numaraları üzerinden gerçekleştirilen iletişimin hukuka aykırı şekilde denetlendiğine ilişkin basında çıkan haberler üzerine sorumluların bulunması ve cezalandırılmaları amacıyla başlatılan soruşturmada devletin aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeye elverişli olacak biçimde etkili bir soruşturma yürütmediği iddiası oluşturmaktadır. İddialar ve olayın özellikleri dikkate alındığında korunan hukuki değer haberleşme hürriyeti olduğu kanaatine varılmış ve bu doğrultuda başvurunun Anayasa'nın 22. maddesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

31. Devletin kişilerin haberleşmelerine saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin öngörülen güvencelere aykırı şekilde bu hakka müdahale etmemelerini gerektirir.

32. Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyeti, haberleşmenin yanında içeriği ve biçimi ne olursa olsun haberleşmenin içeriğinin gizliliğini de güvence altına almaktadır. Haberleşme bağlamında bireylerin karşılıklı ve toplu olarak sözlü, yazılı ve görsel iletişimlerine konu olan ifadelerinin gizliliğinin sağlanması ve haberleşmeye yönelik haksız müdahalelerde bulunulmaması gerekir (*Yasemin Çongar ve diğerleri*, B. No: 2013/7054, 6/1/2015, § 49).

33. Ayrıca Anayasa'nın 12. maddesine göre herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bu genel nitelikteki anayasal düzenleme ile bireylerin kişilik değerlerine yönelen ve zarar veren olumsuz tutum ve davranışlar dışlanmaktadır. Bunun yanında Anayasa'nın 5. maddesinde; bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması, maddi ve manevi varlıklarının geliştirilmesi için gerekli şartların hazırlanması devletin temel amaç ve görevlerinden biri olarak sayılmaktadır. Bu düzenlemeler ışığında devletin bireyin haberleşme hürriyetine keyfî olarak müdahale etmemenin yanında üçüncü kişilerin anılan özgürlüğe karşı saldırılarını önlemekle yükümlü kılındığı, bu bağlamda pozitif yükümlülüklerinin bulunduğu söylenebilir (*Ali Çığır*, B. No: 2015/19298, 8/5/2019, § 32; *Erol Kumcu*, B. No: 2015/18988, 9/5/2019, § 32).

34. Dolayısıyla Anayasa'nın 22. maddesinde düzenlenen hak kapsamında devletin pozitif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan tüm bireylerin haberleşme hürriyetlerini gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır.

35. Bu anlamda öncelikle devlet, uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünü yerine getirmelidir. Söz konusu pozitif yükümlülük; olayın meydana gelme şekli ile etkisi, ağırlığı ve sonuçları bakımından yapılacak değerlendirmelere ve olayın kim tarafından nasıl gerçekleştirildiği konusunda aydınlatılmasını gerekli kılan durumların bulunup bulunmadığına göre her durumda ceza soruşturması/yargılaması yapılmasını gerekli kılmaz. Nitekim yargısal sistem kurma yükümlülüğü -olayın koşullarına göre- hukuki ve idari yolların devlet tarafından oluşturulmasıyla da yerine getirilebilir. Bu bağlamda bazı durumlarda disiplin soruşturması ile de devletin aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmesi mümkün olabilir (*Ali Çığır*, § 34; *Erol Kumcu*, § 34).

36. Devletin uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün ceza soruşturmasını gerekli kıldığı durumlarda ise olayın sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütülmek durumundadır. Nitekim ceza soruşturmalarının amacı, kişilerin temel haklarını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların hesap vermelerini sağlamaktır (*Mehmet Seyfi Oktay* [GK], B. No: 2013/6367, 10/12/2015, §§ 57, 66).

37. Öte yandan yargısal sistem kurma yükümlülüğünün ceza soruşturması/yargılaması yapılmasını gerekli kılması, failler hakkında mutlaka ceza davası açılmasını ya da onların cezalandırılmasını zorunlu hâle getirmediği gibi başvurularda üçüncü tarafları bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırılmalarını talep etme hakkı da vermemektedir. Zira burada kastedilen sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılmasına ilişkin usul yükümlülüğüdür. Ancak her durumda söz konusu yargısal sistemlerin etkili şekilde işletilmesi ve soruşturmalar ya da yargılamalar neticesinde yargısal makamlarca ulaşılan tüm sonuçların temel hakların içerdiği güvenceleri koruyacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (*Ali Çığır*, § 35; *Erol Kumcu*, § 35).

38. Ek olarak ayrıca vurgulamak gerekir ki kişilerin cezai sorumluluğuna ilişkin hukuki sorunların incelenmesi, ceza soruşturması/kovuşturması sürecinin mahkûmiyet kararı ile sonuçlanması, bu hâlde takdir edilecek cezanın miktar ve mahiyetinin belirlenmesi Anayasa Mahkemesinin görev alanı içinde olmayıp bu husus esasen derece mahkemelerinin takdirindedir (*Ali Çığır*, § 36; *Erol Kumcu*, § 36).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Somut olayda başvuru, ulusal basında çıkan haberler üzerine adına kayıtlı telefon hatlarının dinlendiği konusunda bilgi sahibi olduğunu belirterek bu hususun araştırılması ve sorumluların tespit edilip cezalandırılması talebiyle suç duyurusunda bulunmuştur.

40. Olayın özellikleri dikkate alındığında haberde iddia edildiği gibi başvuru ile iletişiminin gerçekten denetlenip denetlenmediği, denetlendiyse buna ilişkin işlemlerin mevzuata uygun şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği hususu izaha muhtaçtır. Dolayısıyla varsa söz konusu dinleme işlemlerinin kim tarafından, nasıl bir yetki kapsamında ve hangi amaçla gerçekleştirildiği konularında kamusal makamların devreye girmeleri ve olayı tüm yönleriyle aydınlatmaları gerektiği değerlendirilmektedir. Ayrıca olayın meydana gelme şekli ile ağırlığı da gözönüne alındığında devletin etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün -somut olay özelinde- bir ceza soruşturması yapılmasını gerekli kıldığı kanaatine varılmıştır.

41. Bu durumda bireysel başvuru kapsamında yapılacak değerlendirmede dikkate alınacak husus; belirtilen çerçeve içinde yeterli usule ilişkin güvencelerin sunulduğu bir cezai takibatın yürütülüp yürütülmediğine, soruşturmanın bağımsız, özenli, süratli, etkili şekilde yapılıp yapılmadığına ve ulaşılan sonuçların temel hakların içerdiği güvenceleri koruyacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanıp açıklanmadığına ilişkin olacaktır (*Ali Çığır*, § 38; *Erol Kumcu*, § 38).

42. Öncelikle somut başvuruya konu olan soruşturma sürecinde başvuru şikâyeti üzerine Başsavcılık tarafından soruşturmaya derhâl başlandığı görülmektedir. Ayrıca başvuru soruşturmanın açıklığını temin edecek ve meşru menfaatlerini koruyabilecek bir şekilde beyanına başvurularak soruşturma sürecine dâhil edildiği anlaşılmaktadır.

43. Akabinde Başsavcılık tarafından Emniyet Müdürlüğüne yazılan resmî yazıyla şikâyet konusunun ve delillerin tespit edilmesi, tanıkların dinlenmesi, gerekli tahkikatın yapılması konusunda talimat verildiği görülmektedir. Talimat doğrultusunda Emniyet Müdürlüğü bünyesindeki çeşitli şube müdürlükleri tarafından başvuru iddia ettiği hususlar konusunda araştırmalar yapılmış ve soruşturma dosyasında yer alan yazışmalardan ve tutulan tutanaklardan tespit edildiği üzere Emniyet Müdürlüğü tarafından bu güne kadar telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespiti, dinlenmesi, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi veya kayda alınmasına ilişkin herhangi bir çalışmanın yapılmadığı hususunda Başsavcılığa sunulmak üzere bilgi yazısı yazılmıştır. Nihai olarak hazırlanan 27/6/2014 tarihli söz konusu yazıda ise 2559 sayılı Kanun'un ek 7. maddesi gereğince iletişimin denetlenmesine ilişkin tüm işlemlerin TİB adıyla oluşturulan tek bir merkez üzerinden denetim ve disiplin içinde yürütüldüğü, bu nedenle iletişimin denetlenmesi faaliyetlerine yönelik bilgi taleplerinin anılan Kuruma iletilmesinin daha doğru olacağı belirtilmiştir.

44. Başsavcılık, Emniyet Müdürlüğünden gönderilen ve soruşturmaya konu bilgi ve belge taleplerinin -olay tarihindeki ismiyle- TİB'e gönderilmesi konusunda açıkça bilgi veren yazıya rağmen başkaca bir araştırmaya ve incelemeye girmeksizin 8/7/2014 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılık tarafından açıklanan kararın gerekçesinde ise başvuru iddiası dışında telefonların dinlendiğine ilişkin herhangi bir delilin elde edilemediği belirtilmiştir.

45. 2559 sayılı Kanun'un açık hükümleri ile bu hususta Emniyet Müdürlüğü tarafından Başsavcılığa verilen bilginin göz ardı edilmesi, dolayısıyla iletişimin denetlenmesine ilişkin işlemler konusunda TİB'den başvuru hakkında dinleme kaydının bulunup bulunmadığı, varsa hangi yetki ve usul çerçevesinde söz konusu kayıtların tutulduğu hususlarında araştırma yapılmaması ve bilgi edinilmemesi nedeniyle soruşturmanın özenli ve etkili şekilde gerçekleştirildiğini söylemek güçtür. Zira soruşturma konusu olayın açıklığa kavuşturulması ve iddia edildiği gibi usulsüz şekilde iletişimin denetlendiğine ilişkin bir durumun bulunup bulunmadığının anlaşılması bakımından TİB'den elde edilecek verilerin anahtar rol oynayacağı açıktır. Bu durumda da varsa sorumluların belirlenmesi ve cezalandırılması mümkün hâle gelebilecek, olayın aydınlatılmasıyla başvurunun sorumlulara karşı yeni davalar açma ve zararlarını tazmin etme imkânına kavuşması sağlanabilecektir. Elde edilecek daha kapsamlı bilgi ve belgelere göre iddia edildiği gibi usulsüz bir dinlemenin olmadığı ortaya konulduğunda da soruşturmanın etkililiği konusunda başvurunun şüpheleri giderilmiş olacaktır.

46. Dolayısıyla soruşturmada anahtar rol oynayan bilgi ve belgelerin Başsavcılık tarafından araştırılmaması ve bu suretle soruşturmanın derinleştirilmemesi nedeniyle anayasal hakların güvence altına alınacak şekilde etkili ve özenli bir soruşturma yapıldığı söylenemeyecektir. Ayrıca gerek kovuşturmayla yer olmadığına dair karar gerekse bu karara karşı yapılan itiraz neticesinde verilen karar incelendiğinde yargı mercilerince ulaşılan sonuçların başvurunun haberleşme hürriyetinin içerdiği güvenceleri koruyacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçeler içerdiği sonucuna da varılamayacaktır.

47. Sonuç olarak soruşturmanın etkili ve özenli şekilde yürütülmesi konusunda kamusal makamlarca üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüğün gerektirdiği şartların somut olayda yerine getirilmediği değerlendirildiğinden Anayasa'nın 22. maddesinde düzenlenen haberleşme hürriyetinin usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı ile (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

49. Başvurucu, ihlalin tespitiyle birlikte soruşturmanın yeniden açılması talebinde bulunmuştur. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmamıştır.

50. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında, ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına belirlenmesi hususunda genel ilkelere yer verilmiştir.

51. Somut başvuruda, iletişimin hukuka aykırı şekilde denetlendiğine yönelik şikâyet hakkında etkili ve özenli bir ceza soruşturması yapılmaması nedeniyle haberleşme hürriyeti yönünden devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

52. Etkili ve özenli ceza soruşturması yapılmaması nedeniyle ulaşılan ihlal kararları üzerine yargı mercilerince atılması gereken adım, soruşturmanın yeniden açılması ve bağımsız, özenli, süratli, etkili şekilde yürütülerek tamamlanmasıdır. Dolayısıyla kararın bir örneğinin bu yönde adımlar atılması amacıyla ilgili yargı mercine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

53. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA

B. Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama (soruşturma) yapılmak üzere Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2014/3578) GÖNDERİLMESİNE,

D. 226,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU